

ECTS

***VODIČ ZA NASTAVNIKE I STUDENTE
UNIVERZITETA U TUZLI***

Univerzitet u Tuzli 2005

UVOD

Reforma visokog obrazovanja u Evropi je intenzivan proces koji do 2010. godine treba da obezbijedi jedinstven akademski prostor. Promjene koje su obuhvaćene procesom reforme veoma su raznolike i po obimu i po vrsti, a vrijeme u kojem te promjene treba uvesti i provesti, sve je kraće. Osim toga promjene su sve složenije. Posljedica je to, prije svega, vremena u kojem živimo: naprednih tehnologija, brzih komunikacija i širenja komunikacija, povećane odgovornosti prema društvu ili pojedincima koji ulažu u visoku naobrazbu i traže u životnom natjecanju kvalitetnije i važnije sadržaje. Naravno, uzmu li se u obzir sve složenija očekivanja, zahtjevi i potrebe svih učesnika u obrazovnom procesu, tj. univerziteta (nastavnika, naučnika i studenata), društva, privrede i države, neizbježno se javlja otpor prema promjenama.

Različite političke, socijalne i materijalne sredine različitom se brzinom prilagođuju promjenama. Međutim, iskustva drugih univerziteta u svijetu pokazuju da se potreba i neizbježnost promjena na univerzitetu, prije ili kasnije, spoznaju i promjene prihvaćaju. Univerzitet mora naći način da sve negativne utjecaje okruženja marginalizira, kako bi se oni reflektirali na što manji broj dešavanja i pojedinačnih aktivnosti u procesu reforme. Ovaj cilj, premda se čini nedostižnim, nije uopće nerealan. Jednostavno, univerzitet se može svojom organizacijom, svojim unutrašnjim normama i standardima, izdići iznad okruženja. Najbolji primjer za to je što odsutnost zakona ili nedostatak jasnih zakonskih propisa za uspostavljanje kvaliteta, primjerice, ne predstavlja prepreku aktivnostima koje univerzitet preduzima u vezi sa samoevaluacijom i tehnikama spoljne evaluacije. Osim toga, zahvaljujući svojoj društvenoj ulozi, univerzitet može i lobirati kod vlasti za pravilno donošenje ili za dinamiku donošenja zakonskih propisa koji su od fundamentalne važnosti za njegov razvoj. Univerzitet koji spozna nužnost promjena vrlo brzo pokazuje efikasnije poslovanje i djelovanje, bolju organizaciju nastave i istraživanja, unapređenje nastavnih programa i procesa. Posebno treba istaći poboljšanje kvaliteta stvarajući akademske građane naprednih pogleda, sposobne da se uhvate u koštac s novim izazovima.

Univerzitet u Tuzli, kao i ostali univerziteti iz BiH, želi ići naprijed, prema efikasnom i modernom univerzitetu koje će uvažavati, priznavati i prihvaćati svjetske standarde kvaliteta. U tom starom procesu promjena i poboljšanja Univerziteta nastojimo svi zajedno biti što razumljiviji, što jasniji, kako bismo ih prihvatili sa što

manje otpora i doživjeli sa što manje poremećaja. To je moguće, tako kažu, samo ako se promjene uvode brzinom kojom ih društvo može prihvatiti.

Opšti principi i mehanizmi sistema ECTS-a prihvaćeni su širom Evrope i predstavljaju već univerzalan sistem za komunikaciju između akademskih institucija.

Prema Planu institucionalnog razvoja Univerziteta u Tuzli uspostava Evropskog sistema prenosa bodova (ECTS), koja ujedno podrazumijeva radikalnu reformu nastavnih planova i programa na Univerzitetu, te sistema za osiguranje kvaliteta (QA), zapravo su središnji dio akademske reforme. Njihovo uvođenje je istodobno i prilika za temeljito «pretresanje» i revidiranje, za moderniziranje i prilagodbu evropskim standardima svakog pojedinačnog nastavnog plana i programa. Ono će također predstavljati i radikalnu reformu filozofije studiranja, dužine trajanja studija, te mobilnosti studenata, istraživača i nastavnika.

Univerzitet u Tuzli je vršeći pripreme za te procese 9. jula 2002. godine održao Okrugli stol o temi «Evropski kreditni sistem i osiguranje kvaliteta za budućnost univerziteta» na kojem su evropski i domaći eksperti, polazeći od sadašnjeg stanja visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini i regionu diskutirali o najadekvatnijem modelu uvođenja ECTS-a i QA-a na univerzitetu u Bosni i Hercegovini. S obzirom na važnost ECTS-a i QA-a za reformu Univerziteta, oni će naravno predstavljati najznačajnije buduće aktivnosti na Univerzitetu. Samim time, oni će u daljnjim razmatranjima u smislu razrade specifičnih aktivnosti na postizanju strateških ciljeva u danom razdoblju, biti detaljno diskutirani.

Univerzitet u Tuzli je okončao dio reforme koji se odnosi na organizaciju univerziteta i jedini je integrisani univerzitet na Balkanu. Do sada vidljivi rezultati te reforme su značajni. Univerzitet u Tuzli je počeo koristiti sinergetske efekte jedne konzistentne cjeline kao većina savremenih univerziteta u svijetu, što se povoljnije odražava na racionalniju organizaciju, kadrovske i materijalne potencijale, administraciju i jedinstveno upravljanje Univerzitetom.

Od integrisanog univerziteta očekuju se poboljšanje kvaliteta studija i naučnoistraživačkog rada, čime bi se povećala kompatibilnost i kompetitivnost univerziteta na državnom i međunarodnom planu, te optimalna organiziranost akademskog djelovanja i racionalnog poslovanja, čime bi se dostigao standardni stepen i autonomnosti univerziteta i komplementarnih autonomnosti njegovih dijelova.

U budućnosti je potrebno nastaviti sa stabilizacijom ovako centralizirane upravljačke strukture. Univerzitet mora nastaviti i s razvojem središnjih centara. Već

je uspostavljen Centar za učenje na daljinu, planirana je uspostava Centra za IT tehnologije (u ovoj akademskoj godini), Centra za ECTS, Centra za kvalitet, itd...

Ovaj priručnik je namjenjen studentima, nastavnicima i široj javnosti s ciljem upoznavanja sa osnovnim postavkama, metodologijom primjene i pratećim dokumentima ECTS-a. U izradi ovog materijala korišteni su materijali Evropske unije, koji se takođe mogu naći na web stranici programa Erasmus i Enic-Naric mreže.

BOLONJSKA DEKLARACIJA: EVROPSKI PROSTOR VISOKOG OBRAZOVANJA

Zajednička deklaracija evropskih ministara obrazovanja potpisana u Bologni 19. 06. 1999. godine

Proces evrointegracije postao je, zahvaljujući iznimnim postignućima posljednih godina, sve stvarnija i neizbježna činjenica za Uniju i njezine građane. Očekivano povećanje Unije uz produbljenje odnosa s drugim evropskim državama daje joj šire dimenzije. U međuvremenu, svjedoci smo povećane svijesti velikog dijela političke i akademske javnosti i javnog mnijenja o potrebi stvaranja savršenije i utjecajnije Evrope, posebno u izgradnji i jačanju njezinih intelektualnih, kulturnih, društvenih i znanstvenih te tehnoloških dimenzija.

Evropa znanje prepoznaje kao nezamjenjiv faktor društvenog i ljudskog razvoja i kao važan sastavni dio učvršćenja i obogaćivanja pripadnosti Evropi, koja svoje građane osposobljava za izazove novoga vijeka i osvještuje ih o zajedničkim vrijednostima i pripadnosti istom društvenom i kulturnom prostoru.

Važnost obrazovanja i saradnje u tom području na razvijanju i jačanju stabilnog, miroljubivog i demokratskog društva općenito je prepoznata kao najvažnija, posebice pak to je bitno s obzirom na stanje na jugoistoku Europe.

Sorbonska deklaracija od 25. maja 1998., koja je utemeljena na takvim promišljanjima, naglasila je središnju ulogu univerziteta u razvoju evropskog kulturnog kruga. Ona naglašava važnost stvaranja evropskog visokoškolskog obrazovanja kao ključa u promoviranju mobilnosti građana i njihovu zapošljavanju te sveukupnom razvitku kontinenta.

Nekoliko evropskih zemalja prihvatilo je poziv da se obvežu postići ciljeve zacrtane u toj deklaraciji, bilo da su deklaracije potpisale ili su se s njome u načelu složile. Nekoliko u međuvremenu pokrenutih reformi visokoškolskih obrazovanja u Europi dokazuju spremnost mnogih vlada da djeluju u tom smislu.

Evropske visokoškolske ustanove prihvatile su taj izazov i preuzele glavnu ulogu u stvaranju evropskog sistema obrazovanja u duhu osnovnih načela zacrtanih u povelji Magna Charta Universitatum potpisanoj u Bologni 1988. To je veoma važno, jer nezavisnot i autonomija univerziteta osiguravaju sistema visokog obrazovanja i

istraživanja da se stalno prilagođava potrebnim promjenama, društvenim zahtjevima i napretku naučnih spoznaja.

Napredak je zacrtan u pravom smjeru i sa smislenim ciljem. Bolja usklađenost i usporedivost sistema visokog obrazovanja, međutim, zahtijeva stalno djelovanje kako bi se taj cilj postigao. Trebamo ga poduprijeti promicanjem mjera za postignuće očitijeg napretka. Sastanak 18. lipnja na kojem su sudjelovali mjerodavni stručnjaci i znanstvenici iz svih naših zemalja daje vrlo jasne prijedloge za inicijative koje treba pokrenuti.

Posebnu pažnju moramo posvetiti povećanju međunarodne konkurentnosti europskog sustava visokog obrazovanja. Vitalnost i efikasnost svake civilizacije mjeri se time koliko je njezina kultura privlačna drugim zemljama. Trebamo osigurati da evropsko visokoškolsko obrazovanje postane svjetski privlačno, u skladu našoj izvanrednoj kulturi i znanstvenoj tradiciji.

Podupirući opšta načela zacrtana u Sorbonskoj deklaraciji, uskladit ćemo svoju politiku tako da u kratkom vremenu, a u svakom slučaju unutar prvog desetljeća trećeg milenija, postignemo sljedeće ciljeve, koje držimo najvažnijima u stvaranju europskog visokoškolskog obrazovanja i u njegovu promovisanju širom svijeta:

- Prihvatanje sistema lako prepoznatljivih i usporedivih akademskih stupnjeva i uvođenja *suplementa* diplomi, kako bi se unapređivalo zapošljavanje europskih građana i međunarodna konkurentnost europskog sistema visokog obrazovanja.
- Prihvatanje sistema osnovanog na dva obrazovna ciklusa, dodiplomskog i diplomskog*. Pristup drugom ciklusu zahtijeva uspješno završen prvi ciklus studija u trajanju od najmanje tri godine. Akademski stupanj nakon prvog ciklusa obrazovanja bit će jednak onom koji se smatra potrebnim stupnjem kvalifikacije na evropskom tržištu rada. Drugi obrazovni ciklus vodi do stepena magistra i/ili doktora znanosti, kao što već i jest u mnogim evropskim zemljama.
- Uvođenje bodovnog sistema, kao što je ECTS, kao prikladnog sredstva u poticanju najšire razmjene studenata. Bodovi se mogu postizati i izvan visokoškolskog obrazovanja, uključujući i cjeloživotno usavršavanje (engl. – life long learning) , pod uslovom da se s tim složi univerzitet koje prihvaća studenta.
- Unaprijeđenje mobilnosti prevladavanjem zapreka, u cilju slobodnog kretanja, posebice
  - studenata – njihova pristupa studiranju i učenju i potrebnim servisima;
  - nastavnika, istraživača i administrativnog osoblja – priznavanjem i valorizacijom razdoblja koje su proveli u Evropi istražujući, predavajući ili učeći, bez prejudiciranja njihovih statutarnih prava.
- Afirmiranje evropske saradnje u osiguranju kvaliteta kako bi se razvili usporedivi kriteriji i metodologije.

- Afirmiranje potrebne evropske dimenzije u visokoškolskom obrazovanju, posebice s obzirom na razvoj nastavnih programa (*Curricula*), među-institucionalnu saradnju, šeme mobilnosti i integriranih programa studija, školovanja i istraživanja.

Preuzimamo na sebe postizanje tih ciljeve – u okviru svojih institucionalnih ovlasti i uzimajući u obzir različitost kultura, jezika i nacionalnih obrazovnih sistema te autonomiju univerziteta – kako bismo učvrstili evropsko visokoškolsko obrazovanje. S tim ćemo ciljem nastaviti saradnju među vladama, zajedno s evropskim nevladinim institucijama u području visokoškolskog obrazovanja. Od univerziteta opet očekujemo da brzo i pozitivno djeluje i aktivno pridonese uspjehu naših nastojanja.

Uvjereni da uspostava evropskog sistema visokog obrazovanja traži stalnu potporu, nadzor i prilagođavanje tokom njegovog stvaranja, odlučili smo ponovo se sastati u sljedeće dvije godine kako bismo tada ocijenili postignuti napredak i utvrdili nove korake koje će trebati poduzeti.

Potpisnici:

Austraija, Belgija (francuska zajednica), Belgija (flamanska zajednica), Bugarska, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Letonija, Litva, Luksmeburg, Malta, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka Republika, Slovenija, Španija, Švedska, Švicarska, Velika Britanije, Hrvatska, Bosna i Hercegovina. (provjeriti ko jos)

EVROPSKI SISTEM PRENOSA BODOVA (ECTS)

BODOVNI SISTEM I AKADEMSKA MOBILNOST

Ne postoji u svijetu jedinstven model studija, studiranja, nastavnih planova i programskih sadržaja, niti jedinstven model, što uključuje i trajanje studija, stupnjeve koji se postižu studiranjem, niti isti nivo stručnosti. Štaviše, potiče se različitost u svim spomenutim elementima, ali uvijek uz prihvaćanje osnovnih trendova za optimiranje djelovanja. Nastoje se, dakako, u datim okolnostima postići najdjelotvorniji rezultati.

Razinu i vrsnoću nekog sveučilišta odredit će, među ostalim aktivnostima, njegova međunarodna i međuuniverzitetska saradnja, koja na univerzitetima prije svega uključuje razmjenu studenata, univerzitetskih nastavnika i naučnika. Oni će prepoznati posebnosti i kvalitete koje nudi pojedini univerzitet i izabrati za svoj studij ili dio studija onaj univerzitet koji će im pružiti u datim okolnostima bolje obrazovanje i bolje stručno ili naučno usavršavanje kao osnovnu pretpostavku buduće uspješnije stručne ili akademske karijere.

Jedan od osnovnih «alata» u izgradnji jedinstvenog prostora evropskog obrazovanja jeste ECTS-Evropski sistem prenosa bodova, koji nacionalnim sistemima širom Evrope obezbijeduje transparentnost u odnosu na druge obrazovne sisteme, tržište rada i studenata, i omogućava efikasnu pokretljivost studenata i profesora na nivou Evrope. Iako je polazna ideja u razvoju ovog sistema bila povećanje mobilnosti studenata u jedinstvenom evropskom prostoru visokog obrazovanja, iskustva su pokazala da uvođenje principa ECTS-a istovremeno podstiču i svaku instituciju i na reformu sopstvenih obrazovnih programa, te na postizanje veće fleksibilnosti u obrazovnoj djelatnosti.

Da bi se ostvarila mobilnost studenata, nastavnika i istraživača, poboljšao kvalitet visokoškolskog obrazovanja, te podstaklo jačanje intelektualnih, kulturnih i privrednih veza, potrebno je da univerziteti unapređuju i razvijaju međuuniverzitetsku saradnju u zemlji i inostranstvu.

Stavovi za koje se opredjelio Univerzitet u Tuzli a koji potiču različite oblike međuuniverzitetske saradnje su:

- podsticanje razvoja studija koji na Univerzitetu ne postoje, a zastupljeni su na svjetskim univerzitetima i potrebni su našoj zemlji;

- podsticanje razvoja onih studija prema kojima bi Univerzitet u Tuzli mogao i trebao postati poznat u međunarodnoj akademskoj zajednici i stalno privlačiti studente iz inostranstva,
- što viši stepen kompetitivnosti Univerziteta u međunarodnoj zajednici univerziteta, posebno u Evropi i u srednjoevropskim i mediteranskim zemljama;
- uspostavu kreditnog sistema obrazovanja koji bi omogućio uključenje u evropsku mrežu studija i što veću mobilnost studenata između zemalja, ali bi bio i temelj za stvaranje interdisciplinarnih studijskih programa na Univerzitetu u Tuzli.

Navedeni stavovi su u skladu je s našim dosadašnjim razmišljanjima i naporima, kao i poticajima koji u tom pravcu dolaze izvana.

Prepoznavanje i priznavanje kolegija, nastavnih planova i studijskih programa, diploma, te stručnih i kademskih naslova pretpostavka je koja se mora ispuniti ako se želi stupiti na otvoreno univerzitetsko tržište radea. Pokretljivost studenata i nastavnika jedan je od oblika globalizacije na univerzitetima koji promovišu opštu pokretljivost unutar istog univerziteta te među univerzitetima u zemlji i inostranstvu. Bitno je, svakako, ovdje naglasiti opšti trend, a taj je da svako univerziteti, pojediničano treba da zadrže svoju posebnost i, da se bore za svoju prepoznatljivost preko svojih posebnih univerziteskih, naučnih i stručnih programa.

Uspješna saradnja i velika pokretljivost studenata i nastavnika u sklopu obrazovnog procesa, što uključuje, dakako, i istraživački i naučni rad, podstiče se uvođenjem odgovarajućih mehanizama i dobrim ustrojem sistema kao što je Uvođenje sistema za prijenos bodova (kredita, koeficijenata opterećenja studenata). Pojedini univerziteti, pa i države razvile su svoje sisteme za prijenos bodova. Bod je u svojoj biti vrlo jednostavan alat kojim se ostvaruje veza među institucijama. Studentima omogućuje vrlo široku paletu izbora kolegija i mjesta studiranja te priznavanje onoga što su naučili, u što su utrošili svoje vrijeme i trud studiranjem na različitim mjestima, tj. različitim univerzitetima, i to putem zajedničkog jedinstvenog mjerila – bodova i stepeni (credits and grades). Bod (koeficijent opterećenja studenata) je sredstvo za priznavanje i prepoznavanje nacionalnog sustava visoke naobrazbe, a u nas, kad ga budemo primjenjivali, moramo reći, i prepoznavanje samog sebe u istom sveučilištu.

Treba naglasiti da bodovni sistem ne reguliše niti ne ujednačuje sadržaj, strukturu i ekvivalenciju studijskih programa. Taj sistem promoviše različitost i fleksibilnost programa, poboljšava uspješnost i prolaznost studiranja, omogućuje optimalno iskorištenje kadrovskih kapaciteta, opreme i prostora. Posebna vrijednost koja proizlazi iz uvođenja bodovnog sistema na postdiplomski studij jest u mogućnosti kreiranja i obnavljanja sve više traženih interdisciplinarnih i multidisciplinarnih studijskih programa, visoke nastavne i izvedbene kvalitete. U takvom otvorenom i slobodnom sistemu studenti mogu iz palete ponuđenih programa i nastavnika birati najbolje.

Evropski sistem prenosa bodova - ECTS

Osnovne karakteristike

ECTS - evropski sistem prenosa bodova/kredita osmišljen je kao jedinstven sistem koji omogućava lakšu prepoznatljivost i poređenje različitih obrazovnih programa na univerzitetima i drugim visokoobrazovnim institucijama u zemljama Evrope. ECTS obezbeđuje instrumente koji pružaju mogućnost transparentnosti, a u cilju institucionalnog povezivanja i većeg izbora za studente. ECTS sistem se bazira na tri osnovna elementa: informacije (o studijskim programima i postignuću), zajednički sporazum (između partnerskih institucija i studenata) i upotreba ECTS kredita (opterećenje studenta). Ova tri elementa postaju operativni upotrebom tri ključna dokumenta: informacioni paketi, prijavni formular/ugovor između partnerskih institucija i studenta i transkript ocjena. Treba istaći da ECTS ne predstavlja sredstvo za usklađivanje sadržaja, strukture ili ekvivalencije studijskih programa. Ova pitanja spadaju u segment kvaliteta koji treba da bude određen od strane univerziteta tj. visokoobrazovne institucije u procesu uspostavljanja osnovnih uslova potrebnih za usposatvaljenje bilateralnih i multilateralnih sporazuma o saradnji. Upotreba ECTS je dobrovoljna i bazirana je na obostranom povjerenju i razumjevanju na akademskom nivou partnerskih institucija.

ECTS obezbijeduje transparentnost kroz slijedeće pojmove:

- ECTS bodovi – predstavljaju brožane vrijednosti od 1 do 60. Dodjeljuju se predmetima i daju informaciju o studentskom opterećenju neophodnom za uspješno savladavanje. Oni odražavaju zahtijevani kvantitet rada svakog predmeta koji je u vezi sa zahtijevanim kvantitetom rada neophodnim za okončanje akademske godine (predavanja, praktičan rad, seminari, laboratorijske vježbe ili druge aktivnosti). ECTS krediti se takođe dodjeljuju i praktičnim radovima i izradi teza, onda kada su ove aktivnosti dio redovnog studijskog programa. ECTS krediti, dodijeljeni predmetima dodjeljuju se i studentima koji uspješno savladaju određeni predmet, polažući ispite ili druge zadatke koji se zahtijevaju u tom predmetu. Ovim se ECTS bazira na sveukupnom opterećenju, tj. na cjelokupnom vremenu studenta koje on treba potrošiti za uspješno savladavanje gradiva, a ne samo na vremenu provedenom u nastavi (gore navedeni zadaci). Kod ECTS sistema, predstavlja opterećenje studenta za akademsku godinu, 30 kredita za 1 semestar i 20 kredita za tromjesečje.
- Informacioni paketi koji čine osnovne pisane informacije studentima i nastavnom osoblju o instituciji, fakultetima/odsjecima, organizaciji i strukturi studija i nastavnih predmeta.
- Prepis ocjena – koji pokazuje uspjeh studenata na način koji je opsežan, prepoznatljiv i lako prenosiv sa jedne institucije na drugu.
- Ugovor o studiranju definiše program studiranja za svakog studenta na nematičnoj instituciji i ECTS kredite koji se dodjeljuju za uspješno okončanje, obavezujući matičnu instituciju, instituciju-domačina i studenta. Matična institucija se obavezuje da u potpunosti priznaje kredite stečene tokom boravka/studiranja na univerzitetu u inostranstvu.

Dobra komunikacija i fleksibilnost su takođe potrebni u akademskom prepoznavanju završetka studija u inostranstvu. Uvažavajući prethodno rečeno, ECTS kordinatori igraju važnu ulogu obzirom da su njihovi glavni zadaci upravo vezani za akademske i administrativne aspekte ECTS-a.

RAZVOJ ECTS – a

Evropski sistem prenosa bodova počeo je kao pilot projekt prije desetak godina. Program je obuhvaćao pet disciplina:

-poslovno upravljanje, kemiju, povijest, mašinstvo i medicinu. U pilot projektu sudjelovale su 144 univerzitetske institucije s ciljem da se istraži i razvije sistem za akademsko priznavanje. Vrednovanja koja se stalno provode na univerzitetima u Evropi od ranih 90-ih godina dokazuju da primjena ECTS-sistema na univerzitetu povećava kvalitetu univerziteta i podiže njegov rang. Evropska komisija uključila je ECTS u svoj prijedlog za SOCRATES-program u sklopu ERASMUS-programa, koji se odnosi na visoko obrazovanje.

Univerziteti koji su bili uključeni u pilot projekat, koji je trajao od 1989/1990. do 1994/1995., širile su primjenu ECTS-a na ostale evropske univerzitete, a upućen je poziv za uključenje u ECTS-mrežu. Ubrzo, ECTS je prestao da bude samo pilot projekat, te je uključivanjem većeg broja evropskih univerziteta dobio mnogo širu evropsku dimenziju. 1995. godine sve evropske visokoobrazovne institucije, bile su pozvane da u sklopu SOCRATES-programa uvedu sistem prenosa bodova. Poziv je upućen na adrese 15000 evropskih institucija. Posljednje vijesti kažu da je većina evropskih institucija prihvatilo ECTS kao valutu sadašnje ili buduće saradnje. Korisne informacije o trendovima razvoja evropskog visokog obrazovanja mogu se naći na adresi:

<http://europa.eu.int/comm/education/higher.html>

ECTS KREDITI

Kako se dodjeljuju ECTS krediti nastavnim predmetima?

Bodovanje se izvodi «odozgo prema dole» normiranjem jednog semestra na 30 bodova, a ne «odozdo prema gore». To znači da se pojedinom predmetu ne dodjeljuje neka proizvoljna bodovna vrijednost, pa se onda sabiraju bodovi za cijelu godinu. Upravo suprotno, pojedinom predmetu dodjeljuje se koeficijent opterećenja u vrijednosti od jedne do nekoliko tridesetina u semestru u kojem se predaje. Suma svih koeficijenata za predmete koji se prema nastavnom planu moraju upisati u tom semestru mora biti 30 bodova, a u cijeloj godini 60 bodova. U tih 30 bodova uključeni su svi upisani kolegiji: obavezni, izborni, oni koji se ocjenjuju i oni koji se ne ocjenjuju. Svi oni doprinose opterećenju koje student u toku semestra mora savladati. Upotreba decimala u rangiranju kredita bi se trebala izbjegavati ili bi u najmanju ruku trebala biti ograničena na upotrebu pola kredita (0,5).

ECTS krediti se dodjeljuju svakom predmetu-obaveznom ili izbornom. Nadalje, krediti se dodjeljuju za rad na projektu, izradi diplomskog rada, provedenoj praksi u industriji –

ako je to sadržaj nekog predmeta i studijskog programa itd. Koeficijenti opterećenja postaju zasluženi bodovi tek nakon položenog ispita, odnosno zahtjeva ispunjenih u skladu s nastavnim planom i programom.

Između nivoa ili težine predmeta i kredita ne postoji veza. Predmet koji je napredniji ili je na višem nivou ne mora da nosi više kredita od predmeta nižeg nivoa. U ECTS-u nivo predmeta (težina) je opisan u informacionom paketu. U pomenutom paketu se može naći cilj svakog predmeta, zahtijevano znanje, metode učenja i podučavanja, oblik zadataka i sadržaj predmeta.

Da li postoji veza između ECTS kredita i broja sati nastave?

Postoji, međutim treba uzeti u obzir da ECTS krediti nisu zasnovani samo na broju sati nastave, nego na ukupnom opterećenju koje ta nastava zahtjeva. Kada se predmet u toku godine sveukupno sastoji od tradicionalnih predavanja, mentorstva i ispita, očigledno je da su nastavni sati direktno vezani za studentsko opterećenje, pa tako i za ECTS krediti za svaki predmet pojedinačno. Priroda veze može se promijeniti kako se mijenja progres kursa, a to će biti evidentno ako uzastopni godišnji kurs ima različit zbir nastavnih sati, dok bi svaki godišnji zbir trebao iznositi 60 ECTS kredita. Susjedne institucije, podučavajući studente različitih mogućnosti mogu izabrati različite strategije podučavanja, npr. jedna institucija može podučavati predmet koji nosi 5 kredita u 24 sata predavanja, 6 sati mentorstva i 60 sati privatnog učenja prije revizije i ispita, dok druga institucija može podučavati isti predmet (koji nosi 5 kredita) u 24 sata predavanja, 36 sati mentorstva i 30 sati privatnog učenja. U ovom primjeru, obje institucije dostižu usporedive rezultate sa istim zbirom rada i dodjelom istog broja ECTS kredita, čak i kad su kontakt sati veoma različiti.

Mnogo je kompleksnije kada kurs uključuje veliki dio kontakt vremena posvećenog superviziji laboratorijskog rada ili kreiranju časova. Sasvim je jasno da jedan od ovih kontakt sati ne obuhvataju isti zbir rada kao tradicionalni sat predavanja i u tom slučaju bio bi pogrešno pretvoren u ECTS kredite ako bi se tretirali isto. Laboratorijski sat trebao bi se vrednovati između $\frac{1}{4}$ i $\frac{1}{2}$ sata predavanja, zavisno od prakse institucije. Kada je u pitanju projektni rad bez nadzora, onda je najlakše razmotriti koja je to godišnja proporcija neophodna za završetak projekta na bazi punog radnog vremena, npr. razmišljati o «sedmicama» a ne o «satima».

Šta sa kreditima ponuđenim za predmete u okviru više od jednog programa?

Ponekad iti predmet omogućava studentima da slijede različite programe, ali kalkulacija ukupnog rada nalaže različite omjere kredita zavisno od stepena programa. Odsjeci koji su novi u alokaciji kredita, mogu da usaglase omjer kredita kao privremenu soluciju, ali dugoročnije gledano radije preferiraju (ili insistiraju) jedan omjer kredita za jedan predmet.

Kao što je ranije navedeno, fakultativnom ili izbornom predmetu moraju biti dodijeljeni krediti po istom osnovu kao glavnom ili obaveznom predmetu, što znači na bazi proporcije ukupnog rada predstavljenog u relaciji sa ukupnim godišnjim radom. Ono što je fakultativni ili izborni predmet u jednoj instituciji takođe može biti glavni ili obavezni predmet u drugoj. U nekim institucijama fakultativni ili izborni predmeti nisu uključeni u redovan studijski program, ali mogu biti uzeti kao dodatak tome. U tom slučaju ECTS krediti bi se trebali dodijeljivati fakultativnim predmetima u skladu sa ukupnim radom koji oni predstavljaju, ako su uključeni u to.

Šta uraditi kada je zvanična dužina trajanja studija manja od prosjeka vremena koje je studentima potrebno da ga završe?

U nekim visokoobrazovnim sistemima prosječno vrijeme koje je studentima potrebno da bi okončali svoje studije je veće od zvanične dužine trajanja studija. ECTS krediti bi se uvijek trebali dodjeljivati na osnovu zvanične dužine ili trajanja studija, a ne na osnovu prosječne dužine koja bi lokalnim studentima bila potrebna da završe studij.

Ovo bi moglo predstavljati problem za gostujuće studente obzirom da njihov studijski program od 60 kredita može biti shvaćen na taj način da se od njih zahtijeva više rada nego od prosječnog rada lokalnog studenta.

Takođe, u nekim institucijama studentima je dozvoljeno da razdvoje svoje ispite po periodima ili čak da ih odlože dok ne osjete da ih mogu sa velikim uspjehom položiti. Gostujući studenti obično nemaju ovakvu fleksibilnost, obzirom da trebaju postići rezultate, jer akademsku godinu započinju na domaćoj instituciji. Ovakva situacija može gostujuće studente dovesti u akademski neravnotežan položaj u poređenju sa lokalnim studentima i učini težim da obezbijede 60 kredita. U svakom slučaju pozicija bi trebala biti jasno objašnjena u informacionom paketu tako da student i koordinatori mogu napraviti program koji je realan u smislu obaveza, a da pri tome ne dovodi u pitanje mobilnost studenata na ispitima.

Koja je razlika između dodjele kredita predmetima i dodjele kredita studentima?

ECTS krediti se dodjeljuju predmetima, a dodjeljuju se samo onim studentima koji uspješno okončaju kurs odnosno ako zadovolje zahtjeve zadatka. Drugim riječima, studenti koji ne dobiju ECTS kredite za pohađanje nastave ili ne provedu vrijeme van domaće institucije oni moraju zadovoljiti pravila ocjenjivanja specificirana na instituciji domaćina, da pokažu da ispunjavaju utvrđene ciljeve učenja za predmet. Procedura osjenjivanja može biti u različitim formama: pismeni ili usmeni ispit, «domaća zadaća», kombinacija dva ili drugih načina kao što je prezentacija na seminarima, informacija koju bi trebalo uključiti u Informacioni paket.

Šta uraditi ako gostujući student nije u mogućnosti da prisustvuje redovnom ispitnom roku?

Neki programi sadrže integrisane module podučavanja koji traju duže od jedne akademske godine i za koje studenti moraju ispuniti sve elemente prije nego im je dozvoljeno da polažu ispit na kraju kursa. Takav sistem može stvoriti problem za gostujuće studente koji provode ili semestar ili cijelu godinu na domaćoj instituciji domaćina. Oni će samo biti u mogućnosti da prisustvuju dijelu predavanja određenog predmeta i neće moći biti ocijenjeni niti primiti ECTS kredite od institucije domaćina, a samim tim neće okončati kurs.

Praktična solucija:

Institucije u ovakvoj poziciji ako žele koristiti ECTS mogu odabrati prilagođavanje svojih programa kako bi ih učinili prihvatljivim i dostupnim dolazećim studentima. Ako zadrže status qou, onda se fleksibilnost preporučuje u dodjeljivanju ECTS kredita različitim dijelovima predmeta i organizovanju procedura posrednog ocjenjivanja za gostujuće studente

Šta uraditi ako domaći ispit ne može biti zamijenjen?

Puna akademska prepoznatljivost podrazumijeva ne samo da period studiranja vani zamjenjuje usporedni period studiranja kod kuće nego i to da strani ispit (ili drugi vid ocjenjivanja) zamjenjuje domaći ispit. Iskustvo Erasmus-a i ECTS-a pokazuje da je većina institucija u mogućnosti garantovati svojim studentima punu akademsku prepoznatljivost. Ponekad, domaći ispit pokriva širi spektar predmeta i formalno ne može biti zamijenjen. U ovim slučajevima, domaća institucija mora studentu pružiti garanciju da će strani ispit uzeti u obzir u pravom smislu riječi, npr. dajući djelomično oslobađanje od domaćeg ispita.

Šta sa ocjenjivanjem rada na projektu, teza i prakse u radu?

Kao i svi predmeti, rezultati podučavanja i metode ocjenjivanja trebaju biti opisani u informacionom paketu. Ili će se pravila institucije domaćina prevazići ili zajedničko ocjenjivanje od strane domaće i institucije domaćina može biti razmotreno u ovim slučajevima.

Kredit se ne dodjeljuje za dobre ocjene - iznos kredita za kurs je isti za sve studente koji postignu uspjeh. Kvalitet studentskog predstavljanja programa studija izražava se stepenima.

Kako se prenose ECTS krediti?

Domaća i institucija domaćina priprema i razmjenjuje prepise ocjena za svakog studenta koji učestvuje u ECTS-u prije i poslije perioda studiranja vani. Kopije ovih prepisa

ocjena daju se svakom studentu za njegov/njen lični dosije. Domaća institucija prepoznaje iznos kredita dobijenih od njihovih studenata iz partnerske institucije iz vana tako da krediti za svaki položeni predmet zamjenjuje kredite koji bi inače dobili od domaće institucije. Sporazum o podučavanju pruža unaprijed studentu garanciju da će krediti za potvrđene studijske programe biti prenijeti.

Obično su dva modela prenosa kredita u upotrebi.

Neke domaće institucije imaju strukturu kursa «godinu za godinu» ili «semestar za semestar». Ovdje će, sporazum o podučavanju između institucija i studenta pokazati odabranu grupu predmeta koji će se zamijeniti, za godinu ili semestar, na domaćoj instituciji. Uspješan student, po povratku, će primiti blok kredita koji se može prikazati radije kao studentska ocjena nego kao lista individualnih predmeta. Ovim je data puna akademska prepoznatljivost.

Druge domaće institucije definišu svoje kvalifikacije u smislu liste predmeta koje treba odslušati i položiti u nekoliko godina. Ovi sporazumi o podučavanju određuju kojim predmetima ili grupi predmeta koji odgovaraju domaćem predmetu će dati akademsku prepoznatljivost. Domaći predmeti bi svakako mogli biti pisani u skladu sa sporazumom o podučavanju predmeta domaćina. Po povratku, uspješnom studentu se dodjeljuje kredit u skladu sa predmetima domaće institucije. Ukupan broj prepoznatljivih kredita na ovaj način bi trebali odgovarati ukupnom broju dodijeljenih kredita od strane institucije domaćina. Ovim je data puna akademska prepoznatljivost.

Drugi model je mnogo teži za upotrebu, prenos «predmet za predmet» je potreban za neke nacionalne sisteme i specifične zahtjeve nekih profesija. Tamo gdje domaći kurs uključuje izborni materijal kao zahtjev nastavnog programa, prenos kredita uvažavajući ove komponente može biti posebno jednostavan. U svakom slučaju, institucije mogu koristiti mobilnost studenta sa ECTS-om kako bi proširile moguće opcije za svoje studente.

DJELIMIČAN NEDOSTATAK

Dodjela kredita je odgovornost institucije domaćina i ponekad studenti po povratku kući sa manje kredita od onoga koliko su se nadali. Ako institucija domaćin nudi svoji studentima drugi pokušaj ocjenjivanja (polaganja) mobilni studenti bi svakako trebali iskoristiti prednost takve procedure. Kada su procedure domaćina pri kraju, stvar studentskog progressa leži na domaćoj instituciji u skladu sa njihovim pravilima.

U slučaju ozbiljnih nedostataka, student može obnoviti period studiranja na domaćoj instituciji, produžavajući studentski kurs. Kredit bi se trebao prenijeti za bilo koji predmet u kojem je student imao uspjeha. U slučaju djelimičnog nedostatka, domaća institucija može dozvoliti studentu da uzme svoje ocjene i onda može dodijeliti svoj kredit. Institucionalna pravila su veoma različita.

ECTS KOORDINATORI

Institucije koristeći ECTS će imenovati ECTS koordinatora i jednog ECTS koordinatora na odsjeku i to za svaki odsjek ili fakultet koji učestvuje. Njihova uloga će biti da djeluju administrativnim i akademskim aspektima ECTS-a kao i da savjetuju studente.

Ovaj dio opisuje u generalnom smislu ulogu koju igraju ECTS koordinatori u implementaciji ECTS procesa dok precizna podjela odgovornosti među institucionalnog i koordinatora odsjeka može biti različita od institucije do institucije. Od institucije zavisi odluka o podjeli zadataka između ECTS koordinatora i drugih kolega koji rade u međunarodnoj saradnji.

INSTITUCIONALNI ECTS KOORDINATOR

Važna uloga ovog koordinatora je da osigura obavezu institucije prema ECTS principia i mehanizmima.

Njegove/njene dužnosti će biti da promoviše ECTS i u instituciji i van nje, npr. u okviru programa međunarodne saradnje, da olakša praktičnu implementaciju ECTS-a i pruži podršku koordinatorima na odsjecima. Posebno u većim institucijama, važno je da institucionalni koordinator bude osoba dovoljno stara da ima jake veze i sa akademskim i sa administrativnim strukturama institucije.

Njegovi/njeni specifični zadaci će biti da informiše studente o ECTS-u i koordinira pripremu, izrada i distribucija informacionih paketa partnerima zajedno sa koordinatorima odsjeka. Institucionalni koordinator takođe je odgovoran za ugovorne sporazume sa Evropskom Komisijom i Državnom institucijom za dodjelu grantova.

ECTS KOORDINATOR NA ODSJEKU

Koordinator na odsjeku će obično biti kontakt osoba za studente i akademsko osoblje na odsjeku ili fakultetu i baviti se najpraktičnijim i akademskim aspektima implementacije ECTS-a.

On/ona će informisati studente o praktičnim detaljima ECTS-a, npr. obezbijediti studentima informacione pakete od partnerskih institucija, pomoći studentima pri popunjavanju studentske aplikacije, objasniti procedure akademske prepoznatljivosti i dokumenata (sporazum o podučavanju, prepis ocjena) itd. Koordinator odsjeka će usmjeravati studente kako da osmisle studijski program kombinujući akademske zahtjeve sa individualnim interesima.

Komunikacija između domaćih i institucija domaćina je pod vodstvom koordinatora na odsjecima koji će razmijeniti aplikacije i potpisati kopije, diskutovati o studijskim programima, pripremiti prepise ocjena za studente koji odlaze prije njihovog studijskog perioda van institucije kao i za one studente koji se vraćaju po završetku studija vani na svoju matičnu instituciju.

Koordinatori na odsjecima će informisati svoje kolege o ECTS-u i njegovom uticaju u smislu dodjele kredita svim predmetima na odsjeku/fakultetu. On/ona će pripremiti informacioni paket koji odgovara njihovom odsjeku/fakultetu.

Oba koordinatora će osigurati neometanu integraciju gostujućih studenata u okviru njihove institucije. Takođe će osigurati da njihovi studenti koji odlaze vani učine progres na instituciji domaćina na taj način što će imati s njima redovne kontakte.

Informacioni paket

Svaka institucija korištenjem ECTS obezbjeđuje informacione pakete kao vodiče za potencijalne partnere, studente kao i osoblje u partnerskim institucijama, za njihove kurseve, curriculume, akademske i administrativne aranžmane. Informacioni paketi su namjenjeni za olakšanje transparentnosti curriculumu, za pomoć nastavnicima, kao i vodič studentima pri odabiru odgovarajućih programa i planiranju njihovih studijskih boravaka u inostranstvu, te za obezbjeđenje praktičnih informacija.

Informacioni paketi mogu biti prvi kontakt koji student ili koordinator ima sa drugim institucijama tako da ti paketi treba da sadrže dokumente kojima se definiše šta institucija pruža, na način da studenti, vođeni njihovim nastavnicima, mogu načiniti realistične procjene koja je opcija studija u inostranstvu za njih najbolja. Dodatne informacije mogu biti obezbjeđene u kasnijoj fazi, čim je prihvaćena prijava na instituciji domaćina.

Informacioni paketi trebaju se sistematski ažurirati svake godine te biti pristupačni za korisnike, studente kao i nastavničko osoblje, u tvrdim kopijama ili na disketama. Elektronska mreža između partnerskih institucija pokazuje efektivan način u širenju informacionih paketa. Preporučuje se da svaka institucija obezbijedi svoje informacije na maternjem jeziku kao i na nekom drugom jeziku EU, te distribuirati njihovim parterima na vrijeme, kako bi studenti i njihovi nastavnici mogli na vrijeme da odaberu i organizuju program studija u inostranstvu.

Sa povećanjem učešća u ECTS, napravljen je pomak u prezentaciji ECTS informacionih paketa na Internetu. Ovo je u potpunosti logičan potez, ali Internet paketi mogu samo stvarno zamijeniti kopije članaka ako osoblje i studenti partnerskih institucija imaju pristup Internet na regularnoj osnovi. Struktura sljedećeg informacionog paketa postavlja se na Internet. Očigledno je da ECTS informacioni paket bilo na papiru ili internetu mora

predstaviti curricule i jedinice kursa izražene u ECTS kreditima i mora se izbjeći bilo koja mogućnost zabune institucionalne sa državnim kreditnim sistema sa ECTS.

Sljedeće naznake odnose se na većinu pitanja na koju eventualni ECTS korisnici žele odgovoriti u informacionim paketima. Jasno je da neki elementi su od krucijalnog značaja za implementaciju ECTS:

- dobar opis jedinica kursa
- detalji sistema ispitivanja i šeme ocjenjivanja
- krediti.

Drugi elementi su veoma korisni u praksi i naniže u tekstu je ponuđena lista sadržaja informacionih paketa zajedno sa nekim primjerima koji su se pokazali dobri u praksi.

Do institucije je da organizira vlastiti informacioni vlastiti paket; kako god; ponuđena staruktura je preporučena kao ona koja je testirana i dokazana da je efikasna od strane institucija koje koriste ECTS:

SPISAK ELEMENATA UKLJUČENIH U INFORMACIONI PAKET

SADRŽAJ

UVOD- ŠTA JE ECTS?

I – UVOD

- A. Ime i adresa
- B. Akademski kalendar
- C. Koordinator institucije
- D. Opšti opis institucije
- E. Procedure registracije

II – OPŠTE PRAKTIČNE INFORMACIJE

- A. Formalnosti zemlje domaćine
- B. Dolazak
- C. Troškovi života
- D. Smještaj
- E. Zdravstveno osiguranje
  - 1. Medicinske ustanove
  - 2. Studenti sa posebnim potrebama
  - 3. Pokriće osiguranje
- F. Studentski objekti pri instituciji domaćina
  - 1. Biblioteke
  - 2. Objekti specijalističke namjene
- G. Druge praktične informacije
- H. Slobodne aktivnosti

III- ODSJEK

- A- Opšti opis
Informacije na odsjeku i opšte karakteristike za sve kurseve.
- B- Struktura stepena
  - 1. Kvalifikacije
  - 2. Dijagram strukture kursa
- C- Individualne jedinice kursa
  - 1. Identifikacija

2. Opis
3. Nivo
4. Obavezne ili izborne jedinice
5. Nastavno osoblje
6. Dužina i trajanje (I semestar, II semestar itd.)
7. Metode nastavnog procesa i učenja
8. Procjena
9. Jezik
10. Dodjeljivanje kredita ECTS

IV- OBJAŠNJENJE

V – PRIMJERI DOBRI U PRAKSI

OPIS SADRŽAJA

UVOD- Šta je ECTS?

Uvod daje kratak opis ECTS, prvenstveno namjenjen studentima koji čitaju informacijski paket.

Primjerak uvoda (zasnovan na stranicama ovog vodiča za korisnike) pokazan je u dodatku.

I – INSTITUCIJA

A – Ime i adresa

Kompletno ime i adresa, uključujući telefon i broj faksa (sa kodom zemlje i regiona ili grada) i e-mail. Mapa grada ili centra grada, studentskog kampusa, može pomoći oko ideje gdje su smještene institucije i njihovi različiti objekti.

B- Akademska kalendara

Trebaju biti navedeni: datumi akademske godine, programi kursa (godina, semestar, termini), osnovni ispitni rokovi i raspusti.

C-Koordinator ECTS institucije

Razumljive kontakt informacije, uključujući puno ime, adresu, telefon i broj faksa, te e-mail za oba koordinatora ili onih koji ih mijenjaju ako ona/on nije dostupna. Svakako, trebalo bi biti naznačeno vrijeme, kada će koordinator biti na raspolaganju osobama za kontakt.

D- Opšti opis institucije

Kratak opis institucije iza čega slijedi opis njegove veličine (broja upisanih studenata, snaga osoblja), statusa (javni ili privatni, univerzitetski ili ne-univerzitetski), organizacija i struktura.

E- Procedure registracije

Informacija pod ovim poglavljem je neophodna u određivanju izvodljivosti programa za studij u inostranstvu. Ovo uključuje sljedeće:

1. Rok prijave;
2. Datume i rokove za registraciju, te dokumente koji trebaju biti završeni i prijavljeni i njihove rokove;
3. Detalje koji se odnose na neki pripremni program ili ulazni kurs, tamo gdje je moguće ;
4. Zahtjevi lingvistike, uključujući nivo sposobnosti koji se predlaže ili zahtijeva, neki obavezni certifikat o sposobnosti, jezička priprema kurseva ili vještine testova itd.;
5. Informacija kao što su bilo kakve finansije zahtijevane od studenata.

II Opšte praktične informacije

A-Formalnosti zemlje domaćina

Detalji šta se očekuje od nekog odraslog posjetioca instituciji zemlje domaćina. Studenti bi u potpunosti trebali biti spremni na sve procedure prilikom dobijanja dozvole boravka ili radne dozvole (gdje je potrebno) i registracije sa pogodnim nacionalnim, regionalnim ili lokalnim autorizacijama.

Također, informacioni paket bi trebao obezbijediti listu provjere ključnih praktičnih stvari o kojima bi student trebao misliti prije polaska u inostranstvo.

B-Dolazak

Pored date zvanične poštanske adrese, telefona, broja faksa i e-maila institucije, studenti bi ipak trebali tačno znati gdje, kada i kome se moraju prijaviti po dolasku.

C-Troškovi života

Svakako treba biti dat prikaz o prosječnim troškovima života u mjestu studiranja u inostranstvu. Ako je moguće, trebalo bi dati kompletan primjer sa obrazloženom visinom troškova za ključne budžetske stavke za studijski boravak u inostranstvu, za nekoliko mjeseci kao i navesti raspoložive objekte za studente (restorane, kafeterije itd.)

D- Smještaj

Ovo poglavlje treba da obezbijedi potpune detalje o kontakt ličnostima, mjestima i satima u instituciji domaćina visokog obrazovanja ili drugdje, gdje strani studenti mogu dobiti savjet ili pomoć u traženju prikladnog smještaja.

Formalnosti će studenti eventualno morati završiti, a da bi se to obezbijedilo one trebaju biti jasno nabrojane. Rokovi i pravila za registraciju trebaju biti formulisani. Trebaju biti naglašeni: gdje aplicirati, raspoloživost smještaja za studente sa specijalnim potrebama, uključujući hendikepirane, ili onih kojima je potrebna pratnja sa partnerima ili djecom. Studenti bi trebali biti informisani o uporednim troškovima za različite tipove smještaja, vanrednim troškovima kao i formalnostima.

E- Zdravstveno osiguranje

1. Medicinske ustanove

Eventualni studenti trebali bi dobiti informaciju o uslovima pod kojima oni mogu imati povlastice kod medicinskih ustanova i bolničkog liječenja.

2. Studenti sa posebnim potrebama

Trebalo bi navesti potpuno ime i adresu, telefon i broj faksa, e-mail servisa kojeg mogu kontaktirati studenti sa posebnim potrebama.

3. Pokriće osiguranja

Studenti bi trebali biti informisani kako mogu dobiti osiguranje od sistema socijalnog osiguranja zemlje domaćina, o alternativama koji su moguće za zdravstveno osiguranje i drugim rizicima gdje ...

F. Studentski objekti pri instituciji domaćina

1. Biblioteke

Informacija o razmjeri, prostoru i položaju biblioteke obezbjeđuje i povezuje objekte na instituciji date u ovom poglavlju, kao i sve što se odnosi na njihovo korištenje. Radno vrijeme i uslovi pod kojim se vrši posuđivanje knjiga trebaju biti jasno istaknuti.

2. Objekti specijalne namjene

Objekti npr. laboratoriji, računarske sale, sanitetski prostor za liječenje studenata, itd. će biti opisani u odvojenom poglavlju.

G. Druge praktične informacije

Praktične informacije o bankama, javnom prevozu itd.

H. Slobodne aktivnosti

U ovom poglavlju data su kratka obavještenja o studentskoj uniji ili drugim udruženjima studenata (mjesto kontakta, formalnosti kao i uslovima učlanjenja) kao i sportske, te

kulturne aktivnosti koje stoje na raspolaganju studentima. Dodatna informacija o slobodnim aktivnostima može biti posebno obezbjeđena .

III- ODSJEK

A-Opšti opis odsjeka

1. ECTS koordinator odsjeka: Razumljive kontakt informacije, uključujući puno ime, adresu, telefone i broj faksa, te e-mail za oba koordinatora ili onih koji ih mijenjaju ako ona / on nisu dostupni. Trebalo bi biti naznačeno vrijeme kada će koordinator biti na raspolaganju osobama.
2. Kratak opis strukture i organizacije odsjeka, uključujući broj osoblja i studenata, te pokazatelj glavnih istraživačkih pravaca.
3. Kratak opis specijalnih objekata (biblioteka, laboratorija, radnih sastanaka ili drugih prostorija i opreme, itd.)
4. Lista ponuđenih programa sa njihovim stepenima i trajanjem studija.
5. Opis korištenih metoda predavanja kao i metoda učenja, te načini na koji se vrši procjenjivanje studenata uključujući npr. pismeni ili usmeni ispiti, rezultate praktičnih laboratorijskih vježbi ili rada u praksi, uspješno kompletiranje, ili pisanje uspješne teze. Ako se procjena radi različito za svaku jedinicu kursa, detalji će biti navedeni niže «Individualne jedinice kursa « (pod C).
6. Lokalna skala ocjenjivanja: svaka visoka institucija ima sistem ocjenjivanja. Postoji nekoliko različitih sistema u Evropi. Informacija bi trebala opisati sistem korišten u instituciji, ako je potrebno po jedinici kursa, da bi olakšali konverziju ocjenjivanja ili označavanja prema procjeni na ECTS skali ocjenjivanja (za dalje informacije vidjeti sekciju «ECTS skala ocjenjivanja»).

B- Struktura stepena

Ova sekcija treba upotpuniti informacije prethodno date uključujući sljedeće:

1. Kvalifikacije

Opis i struktura stalnih programa stepena ponuđena je na odsjeku (bez posebnih jedinica kursa potrebnih da bi se dizajniralo samo u svrhu ECTS). Informacija kako studenti mogu ispuniti zahtjeve za stepen / kvalifikaciju.

2. Dijagram strukture kursa

Korisno je formirati dijagram ili tabelu strukture programa stepenovanja, pokazatelj broj ECTS kredita dodjeljenih svakoj jedinici kursa. Pogledati primjer na kraju ove sekcije (vidi također sekciju na «ECTS krediti».)

C- *Individualne jedinice kursa*

U principu sve jedinice kursa trebaju biti uključene u informacijski paket.

Jedinice kursa su definirane za odsjek i mogu se grupisati unutar velikih modula ili blokova učenja sa globalnom strukturom kursa.

U slučaju gdje raspoloživost jedinica kursa zavisi od minimalnog broja upisanih studenata, taj minimum mora biti jasno naglašen.

Iako je istraživanje samo po sebi isključeno iz ECTS, studenti mogu pristupiti istraživačkim projektima važnim za dobijanje naučnog stepena (npr. u Velikoj Britaniji naučni stepen magistar). Prema tome, projekti ove vrste, trebali bi biti dobro definirani u informacijskom paketu, sa dodjeljenim kreditima i procedurama procjene te opisanim metodama (vidi naniže).

Opis individualnih jedinica kursa je najvažniji dio informacijskih paketa. Njegova priprema zahtijeva posebnu pažnju i treba da uključuje sljedeće:

1. Identifikacija

Naziv jedinice kursa i njegov kod .

2. Opis

Jasan opis sadržaja svake jedinice. Idealno bi bilo da je sažet, te da je prezentacija dovoljno detaljna za potencijalne partnere za razumijevanje obuhvaćenih naziva i tema .

3. Nivo

Nivo jedinice kursa može biti prikazan u pogledu sljedećeg:

- a. Preduslov: indikacija ranijeg znanja pretpostavljenog na početku jedinice kursa, uključujući priručnike i drugi kursni materijal koji studenti mogu unaprijed konsultovati, kursevi preduslov;
- b. Namjere i ciljeve: opis predviđenih rezultata učenja svake jedinice kursa, u smislu njihovih namjera i ciljeva;
- c. Bibliografija: bilo koje knjige ili drugi materijal za učenje koje će oni prema zahtjevima morati koristiti kako bude napredovale jedinica kursa.

4. Obavezne ili izborne jedinice kursa

Informacijski paket treba da sadrži informaciju da li je je jedinica kursa obavezna i u tom slučaju svi studenti koji žele postići zadanu kvalifikaciju / stepen na toj instituciji moraju uspješno završiti taj kurs, ili ako je iz grupe izbornih predmeta samo određen broj se mora kompletirati.

5. Nastavno osoblje

Treba dati puna imena osoblja uključenih u održavanju jedinica kursa.

6. Dužina i trajanje

Uobičajeno ukupno vrijeme koje se zahtijeva za završetak jedinice kursa treba da uključi broj sati posvećenih za tu svaku sedmicu, period, semestar i godinu sveukupnog kursa u kojem se to noramlno održava, sa mogućnošću upućivanja na neki dijagram naveden gore pod B-2.

7. Metode nastave i učenja

Detalji su dati prema sljedećim vrstama nastavnih i metoda učenja, satima po sedmici i broju sedmica uključujući u njih:

- a. predavanja
- b. upustva za podučavanje (trebaju biti specificirana uobičajena prerađena upustva ili posebno pripremljena za samostalna podučavanja)
- c. seminari ili radni sastanci
- d. laboratorijski rad
- e. projekat ili rad na oblasti
- f. druge praktične aktivnosti
- g. metode učenja na daljinu (gdje je moguće)
- h. druge metode.

8. Procjena

Karakter, trajanje, vrijeme i frekvencija oblika procjene, posebno za jedinice kursa, trebalo bi biti pažljivo nabrojano i opisano. Ispitni rokovi morali bi biti izloženi ako su različiti od standardnih ispitnih rokova institucija.

Postupci oko ispita kao i formalnosti oko ispita trebale bi biti detaljno opisani, sa primjerom krajnjih termina za registraciju.

U nekim institucijama, dozvoljeni su posebni aranžmani za mobilnost studenata, tj. odobrenje za prisustvovanje ispitima na jezicima drugačijim od onog koji je na instituciji domaćina, korištenje rječnika na ispitima, ili produžavanje trajanja vremenskog ograničenja za završavanje ispita, isl. Treba navesti jos sličnih aranžmana.

Slična informacija treba da postoji o postupcima i aranžmanima za studente koji žele ponoviti ispite, uključujući datume (često mimo utvrđenih ispitnih rokova) u kojima oni to mogu tako uraditi.

Dole navedeno spada u uobičajene načine za ocjenu izvršenih aktivnosti studenta:

- a. pismeni ili usmeni ispit;

- b. eseji
- c. disertacije- Jezik na kojem je disertacija predata mora biti dogovoren između domaće i institucije domaćina prije studentovog dolaska. Broj kredita mora biti jasno utvrđen.
- d. Teze- Jezik na kojem su teze pripremljene i način na koji će one biti procjenjene trebaju biti dogovorene između domaće i institucije domaćina prije studentovog dolaska. Teze bi u opštem slučaju trebale biti napisane u skladu sa akademskom praksom u instituciji domaćina, i bilo koji kursevi koji su u vezi priprema teza trebaju biti identifikovani i izloženi u skladu s preporukama ovog vodiča. Ciljevi i očekivani rezultati učenja trebali bi biti što eksplicitniji, ako je moguće, te broj kredita mora biti jasno utvrđen. Studenti bi trebali biti potpuno svjesni o krajnjem roku završetka teze;
- e. Projekti ili praktiči rad;
- f. Prijemni isipiti moraju biti otvoreni za studente ako je njihov svršetak integralni dio kvalifikacije zemlje domaćina. Krediti dodjeljeni prijemnom ispitu moraju biti jasno utvrđeni i studenti moraju znati kako će biti ocjenjeni rezultati bilo kog prijemnog ispita;
- g. Uvjerenja i potvrde;
- h. Kontinuirana procjena.

Na koji način se učenje procjenjuje, te relativna važnost koja se pridaje različitim fazama i tipovima procjena treba biti što je moguće detaljnije objašnjena. Na primjer, studenti treba da znaju da li će im lošu ocjenu sa pismenog ispita na kraju semestra popraviti ocjena ako su dobro bili u praktičnom radu ili pisanju eseja u toku tog semestra.

9. Jezik

Bilo koje jedinice kursa ponuđene na jezicima drugačijim od maternjeg moraju biti navedene.

10. Dodjeljivanje ECTS kredita

Procjena kredita mora biti dodjeljena za sve jedinice kursa na bazi 60 kredita za akademsku godinu, čak i ako su predmeti grupisani u module ili velike kurseve «blokove». Procjena mora također biti data za ostale projekte (teze, disertacije, laboratorijske zadatke, ...) unutar jedinica. (Za dalje informacije pogledaj sekciju –ECTS krediti).

IV – OBJAŠNJENJE

Objašnjenje terminologije korištene u informacionom paketu svakako je korisno radi izbjegavanja mogućih nesporazuma. Na primjer, «seminar» može imati različita značenja u različitim zemljama.

V- PRIMJERI DOBRI U PRAKSI

Primjeri strukture stepena kursa su dodati kao primjeri pojedinačnih opisa jedinica kursa. Dati su modeli pokazani kao dobri u praksi prilagodljivi potrebama individualnih institucija.

OBRAZAC ZA UPIS STUDENATA I SPORAZUM O UČENJU

Obrazac za upis studenata

Nakon što imamo odabranu instituciju domaćina, pogledamo pažljivo informacijski paket institucije domaćina i konsultujemo koordinatore odsjeka (njega/nju), student će popuniti obrazac za upis studenta.

Da bi se ispunio obrazac, student mora već imati konkretne ideje o programu studija koji on/ona žele slušati na instituciji domaćina, elaborirane zajedno sa ECTS koordinatorom odsjeka institucije domaćina i sporazumno sa ECTS institucionalnim koordinatorom institucije domaćina.

Također, student u prijavi može ukoliko želi, uključiti izabranu drugu ili treću instituciju domaćina, ukoliko prva izabrana destinacija ne bude prihvaćena. U tom slučaju, uz odobrenje koordinatora, morati će pripremiti sporazum o učenju za svaku namjenjenu destinaciju.

Sporazum o učenju

Ako su uključene tri strane - student, domaća institucija i institucija domaćina- saglasnost o programu studija u inostranstvu, sve tri potpisuju sporazum o učenju pridodat obrascu za upis. Ovaj sporazum, koji opisuje program studija u inostranstvu, mora biti potpisan prije odlaska studenta na instituciju domaćina. Praksa u korištenju sporazuma o učenju je vitalni značaj aspekta ECTS.

Student se slaže da pristupi programu studija na instituciji domaćina kao integralnom dijelu njegovog / njenog visokog obrazovanja.

Domaća institucija obezbjeđuje studentu garancije da će mu dati punu akademsko priznanje u pogledu odslušanih jedinica kursa navedenih u sporazumu. Institucija bi trebala pažljivo razmotriti ko bi trebao potpisati ovaj sporazum u njeno ime. Također, dobra praksa je da institucija da studentu pisanu potvrdu koja pokazuje tačno kako će akademsko priznanje biti izvršeno, npr. koje od jedinica kursa će biti kompletirane na instituciji domaćina. Ako je program studija da se dobije samo djelimično priznavanje, ili ako domaća institucija dodjeljuje neke od kredita sama, onda to mora biti navedeno jasno u sporazumu o učenju.

Institucija domaćina potvrđuje da je program studija prihvatljiv i da nije oprečan sa pravilima institucije domaćina. Međutim, zna se da skroman sadržaj jedinica kursa može biti oprečan sa konačnim rasporedom, ako vremena nisu poznata u trenutku potpisivanja. Slično tome, možda neće biti poznato da li će se dovoljno studenata registrirati za jedinice kursa sa minimalnim registracionim zahtjevima, ali pri potpisivanju sporazuma o učenju institucija dodjeljuje mjesto na jedinici kursa sa maksimalnim dozvoljenim brojem studenata, obezbjeđujući time raspoloživa mjesta u trenutku potpisivanja.

Kopija potpisanog ugovora o učenju trebala bi biti dostavljena svim uključenim stranama; domaćoj instituciji, instituciji domaćina i studentu.

PREPIS OCJENA

Prenos kredita u ECTS funkcioniše posredstvom razmjene prepisa ocjena između domaće i institucije domaćina i obrnuto.

Prepis ocjena opisuje uspjehe u učenju za svakog ECTS studenta prije i poslije perioda studiranja u inostranstvu. Svaki kurs koji je student pohađao je evidentiran u prepisu sa ne samo ECTS kreditima nego i sa ocjenom dodijeljenoj prema lokanoj skali ocjenjivanja, i sa eventualno, ocjenom dodijeljenoj prema ECTS skali ocjenjivanja. Kombinacija ocjena i ECTS kredita predstavlja uspjeh studenta u kvalitativnim i kvantitativnim smislu.

Potpisanu kopiju prepisa ocjena trebaju dobiti sve uključene strane, domaća institucija, institucija domaćina i student.

Prepis ocjena obezbjeđuje domaća institucija za studente koji odlaze prije njihovog perioda studija u inostranstvo.

Prepis ocjena za ECTS studente koji odlaze treba da uključuje potpune detalje o prethodnom visokom obrazovanju i trebaju biti priloženi uz prijavu studenta poslatu instituciji domaćina na koju namjerava ići.

Neke od stavki koje ne mogu biti još popunjene u vrijeme prijavljivanja (kao ocjene za tekuću akademsku godinu) mogu biti dopunjene u kasnijoj fazi.

Dostupnost prepisa ocjena prije nego što student ode u inostranstvo olakšava njegovo/njeno uključivanje u strani program studija.

To pomaže ECTS koordinatorima na instituciji domaćina da odrede da li je nivo svih jedinica kursa u programu studija, predloženih u prijavi, odgovarajući i da li su ispunjeni svi preduslovi.

Prepis ocjena koji obezbjeđuje institucija domaćina za studente koji se vraćaju na kraju njihovog perioda studijau inostranstvu.

Prepis ocjena predstavlja osnovni dokument koji podržava zahtjev studenta za puno akademsko priznanje i prenos ECTS kredita, i obezbjeđuje dokaz o studiju u inostranstvu za buduće zainteresovane poslodavce.

Prepis ocjena mora se obezbijediti što je moguće brže nakon što je student ocjenjen u svim jedinicama kursa po programu studija, da bi se olakšalo puno akademsko priznanje i upisivanje u sljedeću akademsku godinu ako treba, bilo na domaćoj instituciji ako se student vraća ili na novoj instituciji domaćina.

Dalje školovanje u inostranstvu

ECTS studenti mogu se vratiti vlastitoj instituciji, ostati na instituciji domaćina-eventualno do sticanja stepena – ili preći na drugu instituciju domaćina. Institucije će same odlučiti da li je ili nije ovo prihvatljivo i koje uslove student mora ispuniti da bi se prenjelo upis i /ili dobila diploma. Prepis ocjena će biti posebno korisno sredstvo za pomoć instituciji u donošenje tih odluka, s obzirom da obezbjeđuje detaljnu hronologiju akademskih dostignuća studenta.

Obrazac modela

Prazna kopija obrasca modela dodata je prepisu ocjena.

Obrazac prepisa ocjena prikazan u ovom vodiču je zaista samo model. On je ponekad neophodan institucijama da obezbijede druge tipove prepisa ocjena ili ekvivalentnih dokumenta da bi bili u skladu sa institucionalnim ili nacionalnim propisima za akademsko priznavanje. Prema tome, institucije koje koriste ECTS imaju slobodu izbora kod korištenja njihove sopstvene verzije prepisa ocjena, pod uslovom da je sadržaj elemenata modela ovdje prikazan.

Informacija koja se nalazi na poledini prepisa bitna je za razumijevanje uspjeha studenata. Pozitivna praksa je uključivanje dodatnih informacija o opštem uspjehu studenta u njegovoj procjeni, npr. opšta ocjena o procentu studenata koji normalno prolaze procjene i primjedbe o slabom ili visokom broju prolaza studenata na nekim jedinicama kursa koje je student pohađao.

ECTS SKALA OCJENJIVANJA

UVOD

ECTS garantuje akademsko priznavanje studija u inostranstvu uz obezbjeđnje načina mjerenja i upoređivanja postignutih rezultata učenja u toku studija, i njihovo prenošenje sa jedne institucije na drugu. Razlika se mora navesti između kredita, koji oslikavaju kvantitet rada i ocjene, koji predstavlja kvalitet rada.

Ovo poglavlje daje kompletan opis ECTS skale ocjenjivanja, objašnjava osnove na kojima je to razvijeno i kako može biti korišteno. Želimo skrenuti pažnju čitaocima na činjenicu da ECTS skala ocjenjivanja je rezultat ECTS, razvijen kroz kurs u početnoj fazi, usljed potrebe za olakšavanjem prevođenja ocjena dobijenih na drugoj instituciji sa različitim sistemom ocjenjivanja.

ECTS SKALA OCJENJIVANJA, ZAJEDNIČKI NAČIN MJERENJA KVALITETA USPJEHA STUDENTA

Ispitivanje i procjena rezultata su obično izraženi ocjenama. Međutim, u Evropi koegzistiraju različiti sistemi ocjenjivanja. Osim toga, područje prenosa ocjena je istaknuto kao najinteresantnije za studente učesnike u ECTS, kao uostalom za sve mobilne studente u cjelini.

- a. sa jedne strane, interpretacija ocjenjivanja značajno varira od zemlje do zemlje, čak šta više od jedne predmetne oblasti do druge, ili od jedne institucije do druge;
- b. sa druge strane, propust u povezivanju ocjenjivanja može imati ozbiljnih posljedica za mobilne studente.

Kao rezultat, Europska Komisija je sazvala radnu grupu eksperata da bi se identificirala sva bitna pitanja. Informacije, komentari i statistički podaci obezbjeđeni od strane 80 institucija od 84 institucije učesnika u ECTS u to vrijeme, bili su uzeti u obzir kod

prečišćavanja propozicija ECTS skale ocjenjivanja. Svi grupe iz pojedinih predmetnih oblasti su se složili da koriste ECTS skalu ocjenjivanja i time testiraju njenu efektivnost.

Prema tome, ECTS skala ocjenjivanja je razvijena da bi se pomoglo institucijama u prevođenju ocjena dodjeljenih od institucije domaćina ECTS studentima. Ona obezbjeđuje informaciju o uspjehu studenta kao dodatak ocjeni koju daje institucija; ona ne zamjenjuje lokalnu ocjenu. Institucije visokog obrazovanja donose sopstvene odluke o načinu primjene ECTS skale ocjenjivanja na njihov sopstveni sistem.

EUROPSKA «SKALA POJEDNOSTAVLJENJA»

Nastala je iz različitih diskusija održanih između pet predmetnih grupa od počinjanja pilot faze tako da prenos ocjena može biti izveden efektno uz pomoć «skale pojednostavljenja» razumljive bilo gdje u Evropi. Ovaj koncept «skale pojednostavljenja» znači da:

- skala je dovoljno dobro definisana tako da je bilo koja institucija može koristiti za dodjeljivanje ECTS ocjena za kurseve koji se na njoj pohađaju;
- ECTS ocjena stoga je davala dodatnu informaciju uz onu datu sa ocjenom institucije, ali je nije zamijenila;
- ECTS skalu ocjenjivanja razumiju druge institucije koje mogu dodijeliti odgovarajuću ocjenu sa njihove sopstvene skale za nekog dolazećeg ili odlazećeg studenta sa ECTS ocjenama;
- ECTS ocjena će biti navedena, pored ocjene dodjeljene od institucije na prepisu ocjena studenta pokazujući postignuti uspjeh u učenju za svakog studenta prije i poslije perioda studija.

Drugim riječima, ova «skala pojednostavljenja», bi trebala povećati transparentnost, ali ne bi trebala nikada ometati normalne procese dodjeljivanja ocjena unutar svake institucije.

U raspravama o ECTS skali ocjenjivanja pažljivo je razmatrano striktno brojno definisanje zasnovano na rangiranju studenata u klasi i kvalitativnije definisanje zasnovano na opštem razumijevanju ključnih riječi kao što su «DOBRO» i «ODLIČNO». Nijedan ni drugi pristup posmatran sam po sebi ne da zadovoljavajuće rezultate. Ustvari:

- striktan brojni pristup bi trebao definisati granice koje mogu biti iracionalne nasuprot nacionalnim kriterijima i koje možda neće biti moguće povući ako je nacionalni sistem ocjenjivanja razlikuje u širim granicama;

- slično tome, jasne (i zaista ekstremen) razlike su se pojavile između institucija u njihovom razumijevanju ključnih riječi.

ECTS skala ocjenjivanja je stoga zasnovana na kombinovanom korištenju odgovarajućih ključnih riječi i brojnim definicijama namjenjenih za pomoć transparentnosti ključnih riječi.

ECTS SKALA OCJENJIVANJA

ECTS ocjena	Postotak studenata koji sa uspjehom postižu ocjenu	Definicija
A	10	ODLIČNO- izvanredan uspjeh sa samo minimalnim greškama
B	25	VRLO DOBRO- iznad prosjeka standarda ali sa nekim greškama
C	30	DOBRO- ispravan rad u opštem slučaju sa brojem značajnih grešaka
D	25	ZADOVOLJAVA- ispravno ali sa značajnim nedostacima
E	10	DOVOLJNO – uspjeh postignut sa ispunjenim minimalnim kriterijumom
FX	-	NIJE POLOŽIO- zahtijeva se nešto više rada prije nego što se ocjena dodijeli
F	-	NIJE POLOŽIO- zahtijeva se znatan dalji rad

Broj ocjena u ECTS skali ocjenjivanja je stvar kompromisa. Manje ocjena značilo bi prenos premalo informacija; više ocjena bi značilo nivo tačnosti koji ne egzistira i koji bi zahtijevao značajno više rada prilikom dodjeljivanja ocjena. Definisane 5 prolaznih ocjena odabrano je za maksimiziranje značaja ocjena od A i E.

Dvostruko korištenje: riječi «ODLIČNO» kao i statističke «najboljih 10 procenata studenata» predstavljaju dva pristupa zajedničkom cilju. Skala ne nameće definisanje «ODLIČNO» svakoj instituciji, radije se nameće ovo definisanje na ECTS ocjenu A. Puno se razmišljalo prilikom odabira odabiru broja 10 %. Više ekskluzivnije definisanje

ovog procenta bi dovelo do težeg dostizanja najboljih rezultata u nekim institucijama, dok bi povećanje ovog procenta rezultiralo sniženjem uticaja najsposobnijih studenata.

Osim toga, skala ocjenjivanja nije zasnovana na pretpostavkama bilo koje raspodjele ocjena studenta, ona je zasnovana na ECTS definciji «ODLIČNOG». Na kraju, ECTS definicija odličnog i time rezultujuća ocjena su kreirani da olakšaju prenos ali ne da zamijene ili zakomplikuju ocjene dodjeljene na instituciji domaćina.

Iako se pažnja u prethodno spomenutom koncentriše na «ODLIČAN», definisanje slabijih ocjena je od velikog značaja za veliki broj studenata i ista pažnja se treba posvetiti u implementaciji ECTS skale ocjenjivanja na svim nivoima uspjeha.

KAKO KORISTITI ECTS SKALU OCJENJIVANJA

Nije moguće definisati jednostavnu vezu između sistema ocjenjivanja evropskih zemalja. U većini zemalja, postoji sistem ocjenjivanja koji vrijedi za cijelu zemlju, ali ni u kom slučaju nije univerzalan; šta više, definicija «prolazne» ocjene na zadanoj skala može biti različita između institucija, i granice unutar do koje se sve raspoloživa ocjene mogu koristiti znatno se razlikuju od institucije do institucije, od godine do godine i od predmetne oblasti do predmetne oblasti.

Prema tome jedan od temeljnih stvari ECTS skale ocjenivanja je skala dovoljno dobro definisana za instituciju u smislu donošenja njihovih sopstvenih odluka u primjeni skale.

Način usklađivanja ocjena koje dodjeljuje institucija sa ECTS skalom ocjenjivanja je sljedeći:

- Institucija pregleda raspodjelu ocjena dodjeljenih studentima. Za dobijanje šablona 10-25-30-25-10, granice između ocjena se povlače na 10 %, 35%, 65 % i 90 % od ukupnog broja uspješnih studenata.
- Možda neće biti racionalno ili moguće povlačenje statističke granice sa ocjenom dobijenom za tačno 10 % najboljih studenata, i ključne riječi trebaju biti dobro razmotrene kao i statistički podaci. Skala ima jaku statističku podlogu, ali statistički podaci trebaju se kombinovati sa realnim opisnim pristupom. Na primjer, u dodjeljivanju ECTS ocjene «A», Britanska institucija koja inače daje najbolju ocjenu za 8 % njihovih studenata može odlučiti da zadrži istu definiciju pojma «ODLIČAN» i za ECTS skalu, za Italijansku instituciju koja dodjeljuje najbolju ocjenu za 14 % vjerovatno neće postojati način razlikovanja ovih

studenata. S druge strane, Španska institucija daje najbolju ocjenu za manje od 5 % svojih studenata i njihova definicija najboljeg će biti previše ograničena za korištenje u ECTS sistemu.

- Male razlike između objavljenih podataka o ocjenama u Španiji, Holandiji i npr. Grčkoj mogu prilično otežati postavljanje granica u ECTS skali ocjenjivanja. U jednom ekstremnom primjeru, 70 % studenata na godini je dobilo ocjenu 7 prema nekom objavljenom izvještaju holandske institucije, jednostavno obuhvatajući ocjene C i D prema ECTS skali. Uobičajena praksa je da se u izvještaju stavi ocjena 7 iako ispitivač daje ocjene sa većim razlikama, npr. 6.8 ili 7.2. Nadati se je međutim, da će ocjene ispitivača biti korištene u ovim zemljama za postizanje realne slike o uspjehu studenata unutar ECTS ocjena.
- Distribucija ocjena koji se koriste za uspostavljanja ECTS ocjena je veoma bitna. Ta distribucija može varirati od godine do godine za jedan kurs, a također mogu postojati i razlike između kvantitativnih i kvalitativnih klasa u okviru stepena. Što jednostavnija bude veza između sopstvenih ocjena neke institucije i ECTS skale ocjenjivanja time će i proces ocjenjivanja biti lakši, ali jednostavnost korištenja ovog sistema mora biti uravnotežen sa značajnim i sistematskim razlikama u defisanju skale ocjenjivanja, drugim riječima, ne smije biti nepravde prema studentima.
- U slučajima kada je broj studenata na godini suviše mali, striktna podjela ovako malog broja prema šablonu 10-25-30-25-10 nije od velike pomoći. Iskustvo pokazuje da:
  - a. ocjene za nekoliko godina sličnog nivoa slijede uobičajenu raspodjelu i
  - b. raspored ocjena za 5 godišnji period će vjerovatno dati uravnotežen rezultat.
- ECTS skala daje informaciju o usporedbi između uspjeha studenta sa drugima na njegovoj godini. Jasno je da bolji student smješten u nižu klasu, će vjerovatno dobiti bolje ocjene nego što bi se moglo očekivati iz njegovog opšteg uspjeha; slično tome student koji je navikao na teoretske kurseve će vjerovatno biti u zaostatku na instituciji domaćina koja ističe numeričke vještine. Nema skale ocjenjivanja koja će riješiti ovu vrstu problema: informacija koja se prenosi putem prepisa ocjena treba da pokaže šta se zaista desilo, a ne šta se moglo desiti ili trebalo desiti da je ...
- Ocjene moraju biti pridodate dodjeljenim kreditima za pojedine kurseve kada su prikazani u prepisu ocjena. Prema tome, bitno je da raspodjela prosječnih godišnjih ocjena ne bude smatrana osnovom za određivanje ovih ocjena, zbog toga što će prosječne godišnje ocjene gotovo sigurno dati prikaz značajno različit od onog prikazanog za sastavne predmete koji čine prosjek; npr. više studenata će dobiti veoma visoku ocjenu na jednom predmetu nego što će biti

prosječna ocjena za sve predmete u toku godine. Ovo može imati značajnog uticaja na definisanje ECTS ocjene A i malo manjeg uticaja na ocjenu B.

Kreditni transfer sistem na Univerzitetu u Tuzli

Kada i kako je uveden Evropski sistem prenosa bodova (ECTS) na Univerzitetu u Tuzli?

Na Univerzitetu u Tuzli je ECTS uveden od školske 2003/04. godine. Uvođenju su prethodile pripreme i promjene svih nastavnih planova i programa u skladu sa Bolonjskim procesom, što znači da su svi predmeti jednosemestralni i svaki od predmeta nosi određeni broj kredita (ECTS). Tako student u toku jednog semestra treba da sakupi ukupno 30 kredita, da bi stekao uslov za upis u naredni semestar, što praktično znači da je potrebno da student položi obavezne predmeta te jedan opšti i jedan izborni predmet koji bira sa liste predmeta Univerziteta, te na taj način student obezbijedi 30 kredita. Studentu je dozvoljeno da prenese najviše 2 predmeta u naredni semestar ili godinu.

Kako su određeni krediti?

U izmjeni plana i programa svakom predmetu je dodjeljen određeni broj kredita koji je u skladu sa brojem časova na tom predmetu i kreće se u rasponu «+1,-1» u odnosu na broj časova. Tako da ukupno opterećenje studenta iznosi 30 sati po semestru odnosno 60 po studijskoj godini.

Na Univerzitetu u Tuzli je u pripremi i Suplement diploma na osnovu koje studenti mogu polagati i predmete na drugim fakultetima Univerziteta u Tuzli, a koji su određeni listom predmeta na univerzitetu i koji će im biti priznati u navedenoj diplomi te da su na taj način stekli stručnost iz područja koje je navedeno u Suplement diplomi.

Uloga ECTS-a za studente Univerziteta u Tuzli?

Evropski kreditni sistem omogućava studentima nadogradnju njihovog kurikuluma u okviru Univerziteta u Tuzli, a nakon potpisivanja sporazuma sa drugim univerzitetima moguće je u potpunosti realizovati suštinu Bolonjskog procesa, odnosno sa prikupljenim kreditima moguća je prohodnost studenata sa drugim Univerzitetima u zemlji i inostranstvu. Pomenuta prohodnost se vrši tako što će matični Univerzitet pripremiti prepis ocjena i drugih podataka za svakog studenta koji studira na nematičnj instituciji u zemlji ili inostranstvu, a da pri tome koristi ECTS. Ugovorom o učenju koji potpisuje matična institucija sa nematičnom institucijom i studentom, je usaglašen program studija sa nematičnom institucijom, te se pomenutim sporazumom prihvata kao integralni dio studija. Matična institucija priznaje broj bodova koji je student stekao za položene predmete ili kurseve na nematičnoj instituciji, a koja su regulisana ugovorom.

Problemi sa kojima se suočavamo u primjeni ECTS-a?

Kao i sve reforme tako i ova ima propuste i probleme u implementaciji te tako i reforma visokog obrazovanja. Potrebno je duže vrijeme da se sve nepravilnosti i problemi pokušaju riješiti, jer je reforma trajan proces. Trenutno na JU Univerzitetu u Tuzli nije uspostavljen način evidentiranja ECTS-a u indekse koji nisu prilagođeni načinu studiranja. U okviru toga je i nedovoljan broj stranica u indeksima za nastavne predmete, svi su predmeti jednosemestralni te sada ima znatno više nego u slučaju dvosemestralnih predmeta.

U evidencijama studentskih službi matične knjige su također neprilagođene položenim predmetima i dobijenim kreditima. Studenti se još uvijek baziraju na polaganje predmeta ne prateći koliko su sakupili kredita te prenose dva ispita iz prethodne godine u narednu ali se još nije tačno utvrdilo koliko to kredita student može prenijeti u narednu godinu.

